

HLEB I PIVO

sa španskog prevela

Ljiljana Novak

Sadržaj

Ovo nije lula ¹

Saturn

---

¹ Slika Reanea Magrita (1898–1967) »Izdajstvo slika« iz 1928/29, prikazuje lulu kao na reklami za prodavnicu duvana, a ispod stoji natpis: »Ovo nije lula«. Izgleda protivurečno, ali je istinito: to nije lula već slika lule (prim.prev.).

Ustao sam rano i ugledao radnike kako stižu na građevinu pod veličanstvenim suncem. Dopalo bi ti se da si video kako posebno izgleda ta reka crnih, velikih i malih prilika, prvo u uskoj ulici, u kojoj je bilo malo sunca, a potom na građevini. Zatim sam doručkovao suvog hleba i čašu piva; to Dickens predlaže onima koji su na korak od samoubistva, kao nešto posebno preporučljivo što bi ih još na neko vreme udaljilo od tog nauma.

VINSENT VAN GOG
18. avgusta 1877.

Ovo nije lula

Da bi se razumeo samo jedan život
treba progutati ceo svet.

Salman Ruždi

(fotografija Karlosa Valentija)

Karlos Valenti u Gvatemali, 1911.

IPortret Karlosa Meride

Ja ga nisam ubio. To sam im i rekao, onako s lisicama, okovanih nogu, izgladneo, tim žandarmima. Proveo sam tri noći u zatvoru dok su oni sve utvrđivali. Zovem se *Karlos Merida*², rekoh na lošem francuskom. Imam dvadest i jednu godinu. Iz Gvatemale sam, iz braka Španca i Indijanke. Muzičar sam, ali više slikar. Šta radite vi u Francuskoj, dreknuli su. Došli smo zajedno, on i ja, pre pet meseci, 15. juna 1912, na teretnom brodu »Odembalt«. Platili smo obojica po sto dolara. U redu, prekide me jedan od njih, onaj krupniji, ali šta vi radite ovde, ovde u Parizu, reče upirući prstom u pod. A, studiram slikarstvo, odgovorih, u školi ekspresionizma *Kesa Van Dongena*. Koga? Van Dongena. Izvinite, da li biste mogli da mi date malo vode, preklinjao sam, grlo mi je već bilo suvo, ali ti skotovi mi ne odgovoriše. Zato što su islednici, makar bili i Francuzi, uvek skotovi. Dakle, bili ste prijatelji? Da. Još u Gvatemali? Da, dobri prijatelji, zajedno smo slikali a osim toga on me je ubedio da doputujemo ovamo. Kada ste otkrili leš, viknu jedan. Pre tri dana, odgovorih, mada su oni to već znali. Kako se to desilo? Ja sam slikao u školi i začudio sam se što ga nema ispred štafelaja. Van Dongen, takođe začuđen, pretpostavljam, upitao me je: »A tvoj drug, Merida?« Ne znam, bio je pre jednog sata, završavao je crtež ugljenom svog mračnog Svetog Jeronima ali sigurno je otišao, odgovorio sam učitelju, kažem žandarmima. Kako to otišao, ispitivao je radoznalo Van

---

² Imena u kurzivu (oznaka prevodioca) nalaze se na selektivnom spisku imena na kraju knjige.

Dongen. Ne znam, jednostavno je otišao. Ali, ja sam predosetio nešto čudno. Tako je, priznah im, od detinjstva sam u stanju da u solarnom pleksusu³ osetim kad nešto važno samo što se nije desilo. Pa naravno, reče jedan od njih podrugljivo. Zatim, nastavio sam, istrčah iz škole u pratnji Van Dongenovog pomoćnika, i zaputih se pravo do stančića koji smo delili, kao što dobro znate, rekoh sarkastično, u Ulici de Fos, San Bernar, broj 32. Znači, živeli ste zajedno? Da, gospodine. Ponovo se zgledaše. Ne, ne, ništa nalik tome, požurih da objasnim, samo smo delili stan. I šta ste ugledali kad ste stigli, reče onaj koji je zapisivao sve što govorim u neku sveščicu. Već sam vam ispričao. Ispričajte ponovo, odgovori onaj krupniji, nehotice me prsnuvši pljuvačkom po licu. Stigao sam i otvorio vrata, Van Dongenov pomoćnik je bio iza mene. Ja sam inače spavao na gornjem nivou, na platformi, a on na donjem, u nekoj vrsti niše, ali sasvim maloj. Nastavite. Nastavih. Njegov filcani šešir je bio na štafelaju, onako, okačen na jednom čošku, kao što ga je obično ostavljao kad se vratimo odnekud. Čudno je mirisalo, sećam se, objasnio sam im. Na šta? Ne znam, čudno. Mislim da je na barut, ali nisam siguran. Nastavite. Uzdahnuh, pa nastavih. Pojačao se onaj osećaj koji sam vam već pomenuo, u solarnom pleksusu, pa sam se uznemirio. Zavesa na njegovoj niši bila je navučena, razmakoh je jednim pokretom i eto, tamo je ležao. Kako? Pa isto kao što ste ga vi zatekli, odgovorih ljutito. Kako, ponovo su pitali. Opet uzdahnuh. Moj najbolji prijatelj je bio mrtav a ja sam morao da se branim od optužbe da sam ga ubio, na lošem francuskom, onako prijav i izgladneo. Kako, govorite, povikali su takoreći uglas. Ispružen na svom ležaju, na leđima, sa podvrnutim rukavima na beloj košulji, leva noga mu je bila neprirodno iskrivljena ka prozoru, usta otvorena, pogled miran i dve okrugle crvene mrlje kod srca. I šta još? U desnoj ruci mu je, promucah, još uvek bio revolver. Dakle, vas dvojica ste imali revolver. Ne, gospodine, rekoh trgavši se, prvi put sam ga tada video, sigurno ga je tek bio kupio. Želite li još nešto da dodate, Merida? Ne, ništa više, odgovorih. Krenuh da ustanem kad me, iznenada, jedan od njih naglo zgrabi za ruku. Poslednje pitanje, reče. Vi, Merida, šta mislite, zašto se ubio vaš drug? Ne rekoh ništa. I danas, nakon toliko godina, i dalje ćutim. Još uvek ne znam. Nije bilo nikakvog predznaka, nikakvog nagoveštaja. Bili smo uglavnom zadovoljni što smo u Parizu. Naravno, on je kao i uvek bio zatvoren, ali ništa više. Šta, reče žandarm, glumeći silno iznenađenje, solarni pleksus vam ništa nije nagovestio? I obojica izveštačeno prasnuše u smeh. Tužan i zbunjen

---

³ Solarni pleksus – gusta mreža nerava koja se nalazi na polovini rastojanja između pupka i grudne kosti (prim.prev.).

zakoračih ka vratima, zanoseći se zbog okova na nogama. Recite mi jednu stvar, Merida, je li vaš prijatelj barem bio dobar slikar? I danas, a silne su već godine prošle, moj odgovor je i dalje podjednako verodostojan. Karlos Valenti je, odgovorih, najveći slikar Gvatemale.